ISSN: 2146-8257

IJSSR

International Journal of Social Secience Research

Vol: 6, No:2, December, 2017

Scan to discover !

Download this free Unitag App to scan it unitag.io/app

International Journal of Social Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

2017, Volume 6, Issue 2
Publising Date: December 2017
ISSN: 2146-8257

Yayın hakkı © 2012 IJSSR
IJSSR is published biannually (June-December)

http://dergipark.gov.tr/ijssresearch

International Journal of Social Science Research
Owner/Editor in Chief

Dr. Şahin ORUÇ

Associate Editors
Dr. Genç Osman İLHAN
Dr. Kadir YILDIZ

Publishing Board

Dr.	*Efkan UZUN*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Deniz DİRİK*	*Manisa Celal Bayar University, TURKEY*
Dr.	*Remzi KILIÇ*	*Erciyes University, TURKEY*
Dr.	*Alper ALTIN*	*Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, TURKEY*
Dr.	*Margaret A. Peggie PRICE*	*Texas Tech University, USA*
Dr.	*Hansel BURLEY*	*Texas Tech University, USA*
Dr.	*Deanna LANKFORD*	*University of Missouri, USA*
Dr..	*Feyza GÖREZ*	*Erciyes University, TURKEY*

Redaction
Arş. Gör. Büşra TOMBAK İLHAN

Proofreading for Abstracts
Dr. Deniz DİRİK

Webmaster
Specialist Mustafa KUŞ

Language
Turkish-English

Bilim Kurulu / Scientific Board

Dr.	*Abitter ÖZULUCAN*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Bahri ATA*	*Gazi University, TURKEY*
Dr.	*Bayram POLAT*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Cengiz DÖNMEZ*	*Gazi University, TURKEY*
Dr.	*Efkan UZUN*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Ercan POLAT*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Hamit PEHLİVANLI*	*Kırıkkale University, TURKEY*
Dr.	*Hilmi ÜNSAL*	*Gazi University, TURKEY*
Dr.	*Hüseyin KÖKSAL*	*Gazi University, TURKEY*
Dr.	*Jeronimo Garcia FERNANDEZ*	*Universidad D Sevilla, SPAIN*
Dr.	*Kadir YILDIZ*	*Manisa Celal Bayar University, TURKEY*
Dr.	*Malgorzata TOMECKA*	*Private Academy of Sport Education in Warsaw, POLAND*
Dr.	*Mehmet MELEMEN*	*Marmara University, TURKEY*
Dr.	*Meryem HAYIR KANAT*	*Yıldız Technical University, TURKEY*
Dr.	*Metin AKTAŞ*	*Niğde Ömer Halisdemir University, TURKEY*
Dr.	*Muammer DEMİREL*	*Uludağ University, TURKEY*
Dr.	*Mustafa SAFRAN*	*Gazi University, TURKEY*
Dr.	*Oktay AKBAŞ*	*Kırıkkale University, TURKEY*
Dr.	*Petronel C. MOISESCU*	*Universitatea Dunarea de Jos Galati, ROMANIA*
Dr.	*Remzi KILIÇ*	*Erciyes University, TURKEY*
Dr.	*Soner Mehmet ÖZDEMİR*	*Mersin University, TURKEY*
Dr.	*Tatiana DOBRESCU*	*"Vasile Alecsandri" University of Bacău, ROMANIA*
Dr.	*Wounyoung KIM*	*Wichita University, USA*
Dr.	*Yüksel DEMİRKAYA*	*Marmara University, TURKEY*

Sayının Hakemleri / Reviewers For 2017: 6(2)

Dr. Mehmet Akif ÖZER, *Gazi Üniversitesi*

Dr. Bülent OKAY, *Ankara Üniversitesi*

Dr. Erdinç KARADENİZ, *Mersin Üniversitesi*

Dr. Arife KARADAĞ, *Ege Üniversitesi*

Dr. Gonca Ünal CHIANG, *Ankara Üniversitesi*

Dr. Cemalettin ŞAHİN, *Marmara Üniversitesi*

Dr. Erol KOÇOĞLU, *İnönü Üniversitesi*

Dr. R. Şamil TATIK, *Muş Aparslan Üniversitesi*

Dr. S. Eda KARTAL, *Bartın Üniversitesi*

Dr. Şahin ORUÇ, *Yıldız Teknik Üniversitesi*

Dr. Cengiz TAŞKIRAN, *Muş Aparslan Üniversitesi*

Dr. Fatih KARAKUŞ, *Afyon Kocatepe Üniversitesi*

Dr. Ali Yılmaz GÜNDÜZ, *İnönü Üniversitesi*

Dr. Metin AKTAŞ, *Niğde Ömer Halisdemir Universitesi*

Dr. Recep DÜNDAR, *İnönü Üniversitesi*

Dr. Uğur SÖNMEZOĞLU, *Pamukkale Universitesi*

Dr. Kadir YILDIZ, *Celal Bayar Üniversitesi*

Dr. Ramazan AKBULUT, *Harran Üniversitesi*

Dr. Nezahat Hamiden KARACA, *Afyon Kocatepe Üniversitesi*

Dr. Ömer İSKENDEROĞLU, *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi*

Dr. İhsan ÜNLÜ, *Erzincan Üniversitesi*

Dr. İsa TAK, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi*

İçindekiler
Cilt 6, Sayi 2, Aralik 2017

Contents
Volume 6, Issue 2, December 2017

Sayfa/ Page

Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Araştırma
A Qualitative Study On The Difficulties Experienced By Novice Classroom Teachers
Nuray Yıldırım, Nuray Kurtdede Fidan & Selcen Süheyla Ergün……. 1-18

Lienü Zhuan: Erken Çin Tarihinin Örnek Kadınları Üzerine Biyografik Bir Eser
Lienü Zhuan: A Biographical Work on Exemplary Women of Early Chinese History
Didem Yılmaz…….....…….. 19-30

İstanbul'da Banliyöleşme ve Banliyöleşme Sonrası Kentleşme
Suburbanisation and Post-Urbanisation Process in Istanbul Metropolitan Arena
Meryem Hayır-Kanat…….....……... 31-45

Sosyal Bilgilerin Otantik Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar
New Approaches in Authentic Teaching of Social Studies
Zekeriya Fatih İneç & Erdal Akpınar……..…….. 46-65

Ülkeler Bazında Katılım Bankacılığının Performanslarının Karşılaştırılması
Performance Comparison of The Participating Banking on A Country Basis
Metin Aktaş & Tunahan Avcı……. 66-82

İkinci Dünya Savaşından Sonra Türkiye'nin Demokrasi Arayışları İçinde Kaybolan Bir Kuruluş:İnsan Hakları Cemiyeti (1946) */ An Association Lost in The Search For Democracy of Turkey After The Second World War: Human Rights Association (1946)*
Mehmet Korkut Aydın…… 83-101

Bulanık Ortalama Mutlak Sapma Modeli İle Portföy Optimizasyonu: BİST 30 Örneği
Portfolio Optimization with Fuzzy Mean Absolute Deviation Model: Evidance from BİST 30
ÖmerİskenderoğluSaffetAkdağ…….…..…….…. 102-113

İstanbul Şehrinde Ağırlıklı Nüfus Merkezinin Değişimi ve Nedenleri: 1990-2010 Dönemi
Changes of Population Gravity Center in İstanbul: Period 1990-2010
Ali Yiğit & Meryem Hayır-Kanat..……..…….…..... 114-123

Profesyonel Futbolcuların Görüşlerine Göre Futbolda Şiddetin Kaynakları ve Önleme Yöntemleri: Tarsus İdman Yurdu Erkutspor - Yeni Salihlispor Maçı Örneği
The Reasons of Violence in Football and The Ways to Prevent Them According to Professional Football Players Views: The Match Between Tarsus İdman Yurdu Erkutspor and Yeni Salihlispor
Ersin Afacan, Zeynep Onağ, Doğan Demiran & Gökhan Çobanoğlu……... 124-141

Öğretmenlerin "Okul" Kavramına İlişkin Metaforlarının İncelenmesi
Examination of Teachers' Metaphors Concerning with School Concept
Özkan Akman, Ender Özeren & Veysel Yiğen…… 142-157

Planlı Dönemden Önce Kentleşme Politikalarındaki Sorunların Günümüze Yansımaları
The Reflections of Urbanization Policies Before The Planning Period
Ahmet Kayan…… 158-183

Erzurum, Elaziğ, Sivas ve Batum Ulemaları
Ulema of Erzurum, Elazığ, Sivas, Batum
Erol Kaya, Nurettin Birol, Erdem Yavuz & Sena Coşğun Kandal……. 184-190

İletişim / Contact

Yildiz Technical University, Department of Social Studies Education, Davutpasa

Campus 34220 Esenler / Istanbul, TURKEY

Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsü Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler

Eğitimi Bölümü, A-318 Esenler/İstanbul, TÜRKİYE

Phone: +9(0212) 383-5859-5550

e-mail: ijssresearch@gmail.com

web: http://dergipark.gov.tr/ijssresearch

Dizinleme Bilgisi / Indexing

TÜBİTAK-ULAKBİM DERGİPARK AKADEMİK projesi kapsamında olan IJSSR; *Academic Keys, Rootindexing, Bielefeld Academic Search Engine (BASE) ve Google Scholar* veri tabanlarında dizinlenmektedir.

International Journal of Social Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

Changes of Population Gravity Center in İstanbul: Period 1990-2010

Ali Yiğit[1]
Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Science and Literature, Department of Geography

Meryem Hayır-Kanat[2]
Yildiz Technishe University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education

ABSTRACT **Review Article**

The dynamic nature of Istanbul's population is constantly changing. Has in particular the significant impact of immigration in 1950, the population has increased continuously. Population growth affects the increase in population density in existing residential areas, while the population settled in new places. In this case, the city of Istanbul is developed in the horizontal direction, especially in the east-west direction. Central locations has become a lot more time in the central business district and its surrounding areas were new attractions of the population emerged. This situation has caused the population of gravity over time to changes in Istanbul.
Study analyzes the changes in population focus over the period 1990-2010 on the basis of districts in Istanbul. The population density difference between the different analyzed with statistical analysis and GIS methods. Thus the population will determine focus changes over time.

Key Words:
Istanbul,
population,
population change,
Spatial Statistical Analysis,
Weighted Populatıon gravity Center

[1] Assist. Prof. Dr.
ali.yigit@bilecik.edu.tr
05425444399
[2] Corresponding author:
Assoc. Prof. Dr.
mhayir@yildiz.edu.tr
05336433193

©2017 IJSSR. All Rights Reserved

İstanbul Şehrinde Ağırlıklı Nüfus Merkezinin Değişimi ve Nedenleri: 1990-2010 Dönemi

Ali Yiğit[1]
Bilecik Şeyh Edebili Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Meryem Hayır-Kanat[2]
Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi

ÖZET **Araştırma Makalesi**

İstanbul nüfus dinamikleri açısından Türkiye'nin en hareketli kentidir. Şehir özellikle 1950 yılından itibaren ulaşım bağlantılarının da etkisi ile doğu- batı yönünde genişlemiştir. Yatay yönde meydana gelen bu genişlemenin yanı sıra özellikle 1990'lardan sonra ağırlıklı olarak merkezi alanlarda olmak üzere dikey yönlüde bir büyümeye sahne olmuştur. Başta Büyük Dere Aksı ve Ataşehir olmak üzere kentin değişik bölgelerinde dikey yönlü gelişim gözlenmektedir. İstanbul'da her geçen gün artan nüfus şehrin hangi bölgelerine yönelmektedir? Bu yönelimde neler etkili olmuştur? Üzerinde araştırılma yapılması gereken konular arasındadır.

Biz bu amaçla İstanbul'un mahalle bazında nüfus verilerini TUIK'ten elde ettik ve bu verileri şehrin ağırlık merkezindeki değişimi hesaplamakta kullandık. Hesaplamayı Plane and Rogerson'ın (1994) "The Geographical Analysis of Population: With Applications to Planning and Business" adlı çalışmasında kullandığı ağırlık merkezi değişim formülünü ile yaptık. Anadolu ve Avrupa yakarı için ayrı ayrı ve şehrin bütünü için ortak hesaplamalar yaptık. Bu hesapladığımız oranları Arc-Gis Programı yardımı ile haritaladık. Diğer taraftan ağırlık merkezinin değişmesinde etkili olduğunu düşündüğümüz 2000 yılından sonra nüfus yığılması görülen bölgelerden Başakşehir ve Pendik ilçelerinde alan anketleri uyguladık. Bu anketler ile bu bölgelerde nüfus yığılmasına neden olan etkenleri ortaya koymaya çalıştık. Son olarak ta ağırlık merkezindeki değişim ile değişime neden olan faktörleri ilişkilendirerek İstanbul'un nüfus ağırlık merkezinin gelecekte hangi doğrultuda yön bulacağını kestirmeye çalıştık. Bunu yaparken temel amacımız şehri planlayan ve yönetenlere bilimsel öneriler sunmaktır.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Nüfus, Nüfus Değişimi, Mekânsal İstatistiksel Analiz, Ağırlıklı Nüfus Merkezi

Yöntem

Araştırmada nicel ve nitel yöntem kullanılmıştır. Nicel yöntem ile TUİK'ten elde edilen nüfus verileri değerlendirilmiş, bu verilere bağlı olarak grafik ve haritalar oluşturulmuştur. Grafikler Exel Programı yardımı ile yapılmış, exelde yapılan hesaplamalar Arc-Gis haritalama

[1] Yard. Doç. Dr.
ali.yigit@bilecik.edu.tr
05425444399
[2] Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Doç. Dr.
mhayir@yildiz.edu.tr
05336433193

programı ile görsel hale getirilerek harita oluşturulmuştur. Başakşehir ve Pendik İlçelerinde yüzer tane aileye kendi geliştirdiğimiz "yerleşim yeri tercih nedeni" anketi uygulanmıştır.

İstanbul nüfusuna ait istatistiki mahalle bazındaki veriler TUİK'ten elde edilmiştir. Elde edilen veriler İdari yapıda meydana gelen değişimler nedeniyle düzenlenmiş ve uyumlu hale getirilmiştir. Sonrasında yoğunluk haritaları oluşturulmuştur. İstanbul'un toplam idari alanı homojen bir düzlem gibi düşünülmüş ve bu düzlemin dengede kalabileceği ağırlık noktası belirlenmiştir. Daha sonra her bir nüfus belirli bir ağırlık olarak düşünülmüş ve bu ağırlıkların bulundukları idari birim üzerindeki miktarına göre değişen dengenin yıllara göre durumu hesap edilerek ağırlık noktasının değişimine göre yorumlar yapılmıştır. Ağırlık noktası hesaplanırken aşağıdaki formül kullanılmıştır. (Plane, Rogerson, & Peter, 1994: 31, alıntılanma Yakar, 2011: 390)

$$\bar{x} = \sum_{i=1}^{n} P_i x_i / \sum_{i=1}^{n} P_i \qquad \bar{y} = \sum_{i=1}^{n} P_i y_i / \sum_{i=1}^{n} P_i$$

$\bar{x}$ ve $\bar{y}$ ortalama merkezin koordinatı
P_i = i noktasına ait lokasyonun nüfusu
x_i ve y_i = i noktasının koordinat değerleri

Son olarak ta tespit edilen ağırlık merkezleri Arc-Gis programı yardımıyla haritalanmıştır.

İstanbul'da Nüfusun Mekânsal Değişimi

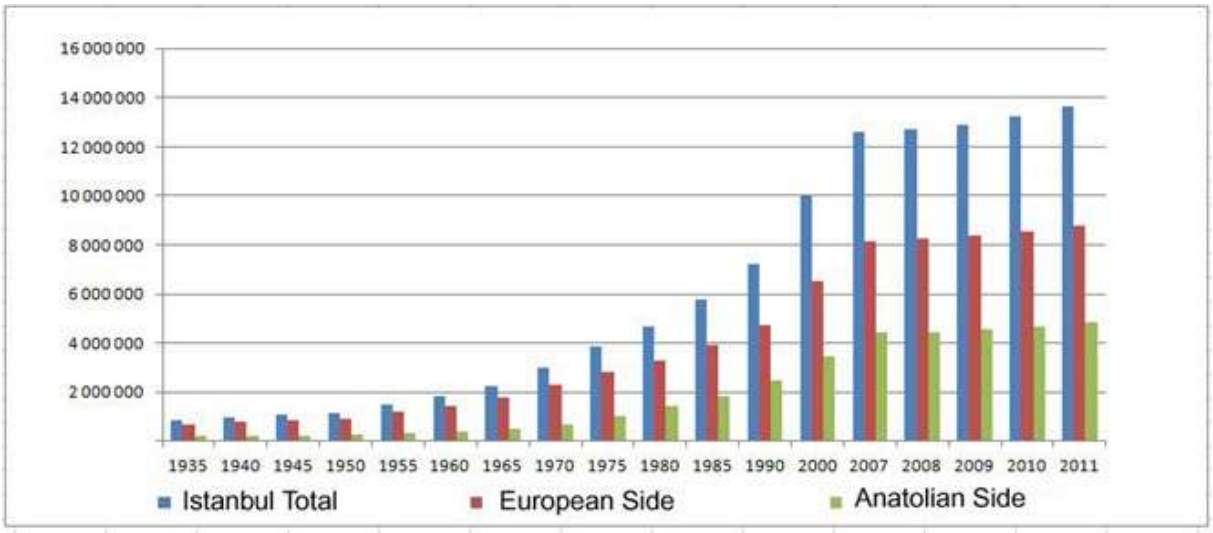

Şekil 1. *İstanbul'un Nüfus Gelişimi.*
Fig 1. *Population Development of Istanbul.*
Kaynak. TUİK

İstanbul ili Birinci Dünya savaşı öncesinde Osmanlının başkenti olması ve bulunmuş olduğu noktanın önemi nedeniyle oldukça kalabalık bir nüfusa sahipti. Bir milyonu aşkın olduğu tahmin edilen nüfus savasın olumsuzlukları ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin başkentinin Ankara olması nedeniyle nüfusu azalmış ve 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 699.607 olarak tespit edilmiştir. Uzun süre Türkiye'nin genel nüfus artısının altında artış gösteren İstanbul nüfusu 1950 yılından sonra il dışından göçler almaya başlamış

ve hızla artmıştır. Ülke ortalamalarının üzerinde gerçekleşen nüfus artışları kısa sürede İstanbul şehrinin mekânsal yayılmasına ve megapol haline gelmesine yol açmıştır (Şekil 1) İstanbul bugün nüfus büyüklüğü açısından Moskova'dan sonra Avrupa'nın en önemli ikinci merkezi ve Dünya'nın ise 22. Büyük nüfus yığılma alanıdır(Hayır, 2009:13).

İstanbul Şehrinde Nüfusun Yığılma Alanları ve Yığılmada Etkili Olan Coğrafi Unsurlar

İstanbul'da toplu taşıma 1927 yılına kadar deniz ya da demir yoluyla karşılanmaktaydı. Bu nedenle nüfus dağılımı ile ulaşım olanakları arasında doğrusal bir ilişki söz konusuydu. Doğu –Batı istikametinde uzanan demiryolu kıyıya paralel yer aldığı için nüfus büyük oranda Marmara Denizi kıyılarında yoğunlaşmıştır. 1927-1945 yılları arasında motorlu kara taşıtlarının devreye girmeye başlaması, yolların motorlu kara taşıtlarına uygun hale getirilmesi ve tarihi kent içerisinde geniş caddelerin oluşturulması nüfus dağılımını da etkilemiştir. 1945-1970 dönemi toplu taşımacılığın geliştiği ve tarihi kentten desantralizasyon eğiliminin arttığı dönemdir. Bu dönemde başlayan merkezin dışına yerleşme eğilimi giderek güçlenmiştir. 1975-1985 Döneminde özel oto sahipliliği artmış, buna bağlı olarak yerleşilen alanda genişlemiştir. Bu dönem aynı zamanda merkezi alanlarda trafik ve çevre kirliliği sorunlarının görüldüğü bir dönemdir. 1985 yılından sonra 1966 yılında sökülen raylı sistem yeniden kurulmaya başlanmış ve İstanbul ulaşımı için toplu taşımanın önemi daha da artmıştır (Murat ve Şahin, 2010:207-210). 1950'li yıllara kadar büyük oranda Avrupa yakasında tarihi yarımada ve Beyoğlu, Asya yakasında Üsküdar ve Kadıköy'de toplanan nüfus ulaşım alternatiflerinin gelişmesiyle ve iç göçlerin baskısıyla doğu-batı istikametinde E-5 karayolu paralelinde genişlemiştir. Bu genişleme yaklaşık 150 km'lik alanda şehrin sınırlarını batıda Tekirdağ sınırına, doğuda ise Kocaeli sınırına ulaştırmıştır. Doğu-batı istikametinde yaşanan bu genişleme 1988 yılında şehrin kuzeyinde ikinci çevre yolunun (TEM) hizmete açılmasıyla kuzey istikametine doğruda kaymaya başlanmıştır (Şekil 5). Bu gelişme ise şehrin kuzey bölgesinde yer alan su havzaları ve ormanlık sahalar tehdit edilmeye başlanmıştır. Bugün tehdit altında olan ormanların tahrip edilmesiyle kurulmuş çok sayıda yerleşim alanı mevcuttur. Bunlara en iyi örnek olarak Anadolu yakasında Acarkent, Avrupa yakasında Göktürk örnek olarak verilebilir.

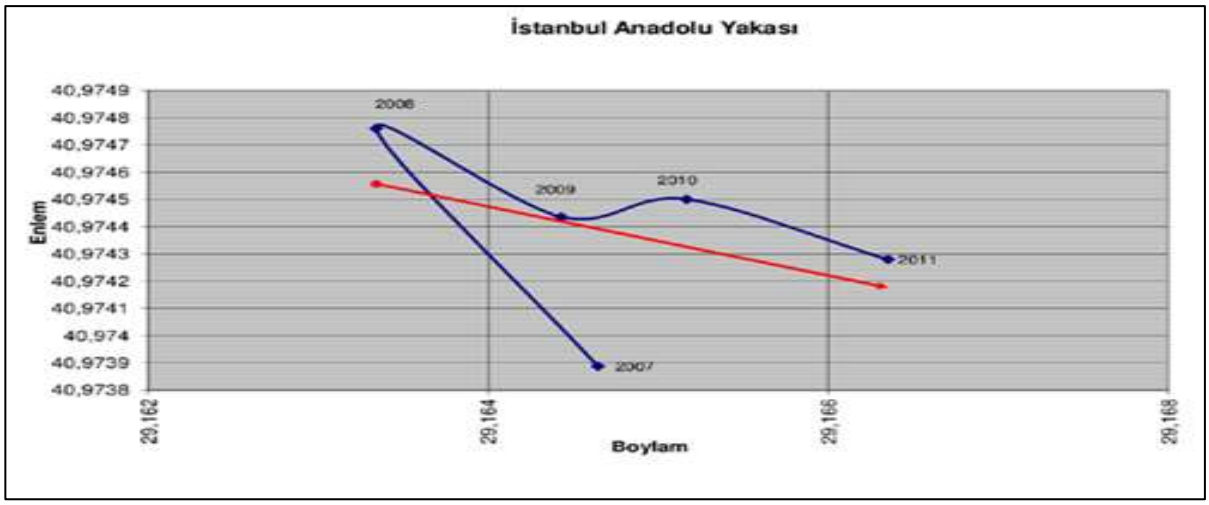

Şekil 2 .: *İstanbul'un Anadolu yakasının nüfus ağırlık merkezindeki değişim hareketi (2007-2011)*
Fig. 2. *Movement of the population gravity center in Anatolian Side of Istanbul (2007-2011)*

Her iki yerleşmede üst gelir grubu insanların yaşam alanları haline gelmiştir. Acarkent Beykoz ormanlık sahasında yer alan Saip Molla özel Orman alanı içerisinde 2.291.220 m² bir alanda kurulmuş Türkiye'nin tek parsel üzerinde en büyük projesidir. Toplam 1452 adet villa, 80 adet boğaz manzaralı daire, 64 adet Apart Daire, 72 adet Stüdyo Daire ve Ticari Birimler ile Sosyal Spor Alanlarından oluşturulmuştur[1]. Göktürk ise Belgrad ormanları içerisinde gelişen üst gelir gurubundan insanların yerleştikleri bölgelerdir[2]. Üst gelir gurubundan insanların yasal olmayan yollardan olsa da orman alanları içerisine yerleşmesine karşın, alt ve orta gelir gurubu insanların tarım olanlarında oluşturulan sanayi ve toplu konut bölgeleriyle orman sınırını zorladığını görmekteyiz. Her iki yakada Organize Sanayi Bölgeleri yakınına oluşturulan ve kitle halinde insanların yaşamasının planlandığı toplu konut bölgeleri hem İstanbul içerisinden hem de İstanbul Dışından nüfusu kendine çekmektedir. Anadolu yakasında Tuzla ilçesine bağlı Aydınlı ve Orhanlı, Pendik ilçesinde Kurtköy, Ümraniye'de Dudullu sanayi bölgeleri yakın çevresinde nüfus yığılmasını teşvik etmiştir. Bu alanlardaki yığılma son dönemlerde İstanbul'un Anadolu yakasında nüfus ağırlık merkezinin güney batıya doğru hareket etmesine neden olmuştur. Avrupa yakasında ise Başakşehir'de bulunan İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, Arnavutköy'e bağlı Hadımköy Organize Sanayi Bölgesi ve Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgelerinin etkisiyle kuzeybatı istikameti olmuştur(Şekil 2).

Başakşehir İstanbul'un en büyük toplu konut bölgesi olarak planlanmış ve İstanbul için yeni bir merkez olma yolunda ilerlemektedir. Kayaşehir Bölgesinde planlanan sağlık ve eğitim gibi kamu yatırımları ve ulaşım bağlantılarında kavşak olma durumu nüfusu bu yöne çekmektedir. Marmara Bölgesinde Ortalama Ağırlık Merkezi İstanbul-Kocaeli-Sakarya Metropolitan Alanındaki hızlı nüfus artışı nedeniyle Kuzey doğuya kayarken (Sandal, ve diğ. 2003: 23) İstanbul'da ağırlık merkezi kuzeybatıya doğru kaymaktadır. Anadolu yakasında ağırlık merkezi 29° 16′ doğu boylamı ve 40° 97′ doğu boylamına denk gelirken, Avrupa yakasında 28° 84′ doğu boylamı ve 41° 05′ kuzey enlemindedir (Şekil 2 ve Şekil 3). Avrupa yakasında yer alan nüfus miktarının fazlalığı İstanbul genelindeki nüfus ağırlık merkezinin kuzeybatı olmasına neden olmuştur(Şekil 4). Nüfusun kuzeybatı istikametinde hareket etmesi şehrin kuzeyine yapılacak yeni otoyolunda etkisiyle artarak devam edecek ve eğer İstanbul şehrinin nüfus artışı engellenmez ise İstanbul'un Ormanlık sahaları hem Avrupa hem de Anadolu yakasında bu durumdan olumsuz yönde etkilenecektir.

[1] http://www.acarkent.net

[2] http://v3.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=29132 and http://www.kemerburgazgokturk.com/

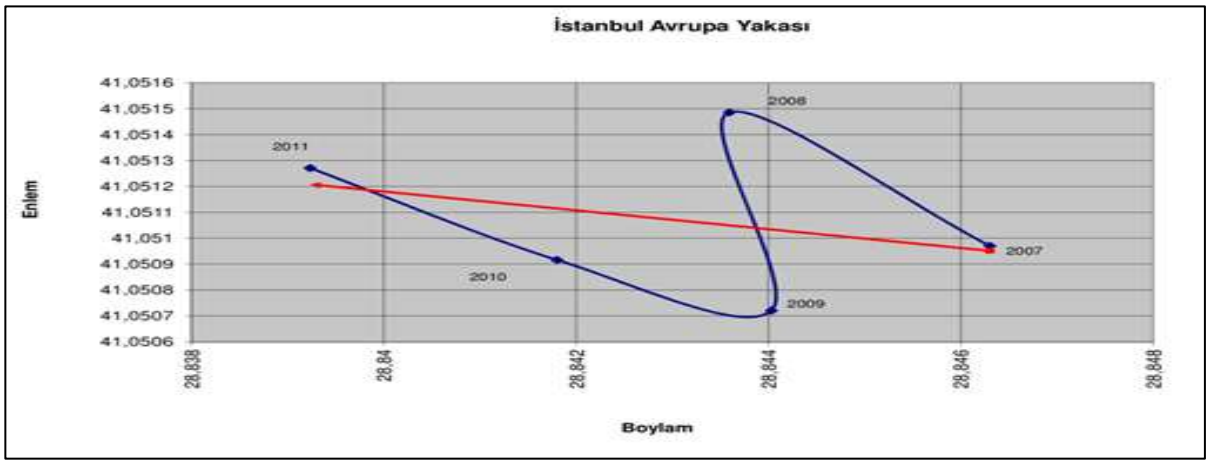

Şekil 3: *İstanbul'un Avrupa yakasının nüfus ağırlık merkezindeki değişim hareketi (2007-2011)*
Fig. 3: *Movement of the population gravity center in European Side of Istanbul (2007-2011)*

Peki, Ormanlık sahalar üzerindeki baskı nasıl azaltılabilir? Burada ortaya çıkan haritalarda dikkatimizi çeken noktalardan hareket edecek olur isek nüfusu yoğun olan semtler ile askeri sahalar arasında ilişki olduğu gözlenmektedir (Şekil 6). Yani askeri sahalar yerleşmeye terk edilirse orman ve su havzalarına olan basınç azalır. Fakat bunlar kısa süreli çözüm getirebilir. Asıl yapılması gereken İstanbul metropolü üzerindeki baskıyı azaltacak Türkiye içerisinde alternatif merkezlerin oluşmasını ve gelişmesini teşvik etmektir. İstanbul nüfusunun son 20 yılda ikiye katlandığı düşünülürse önlem alınmadığı takdirde; coğrafi koşulların bütün uygunluğuna (İklim, konum) rağmen İstanbul'da nefes almak imkânsız hale gelecektir.

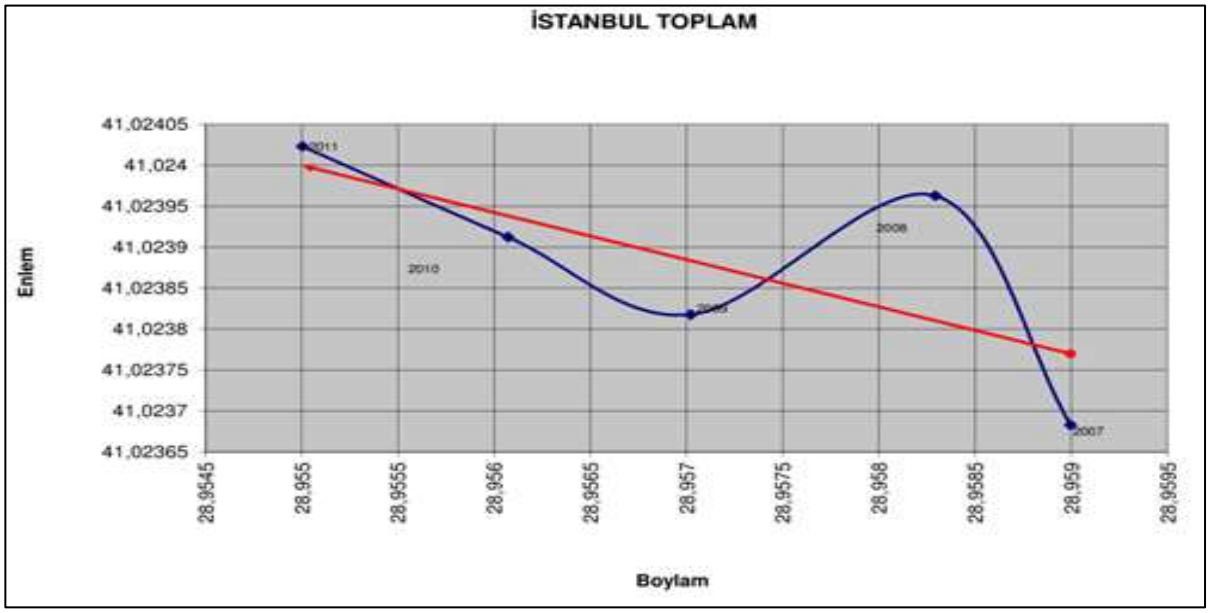

Şekil 4. *İstanbul'un genelinde nüfus ağırlık merkezindeki değişim hareketi (2007-2011)*
Fig.4. *Movement of the population gravity center in Istanbul*

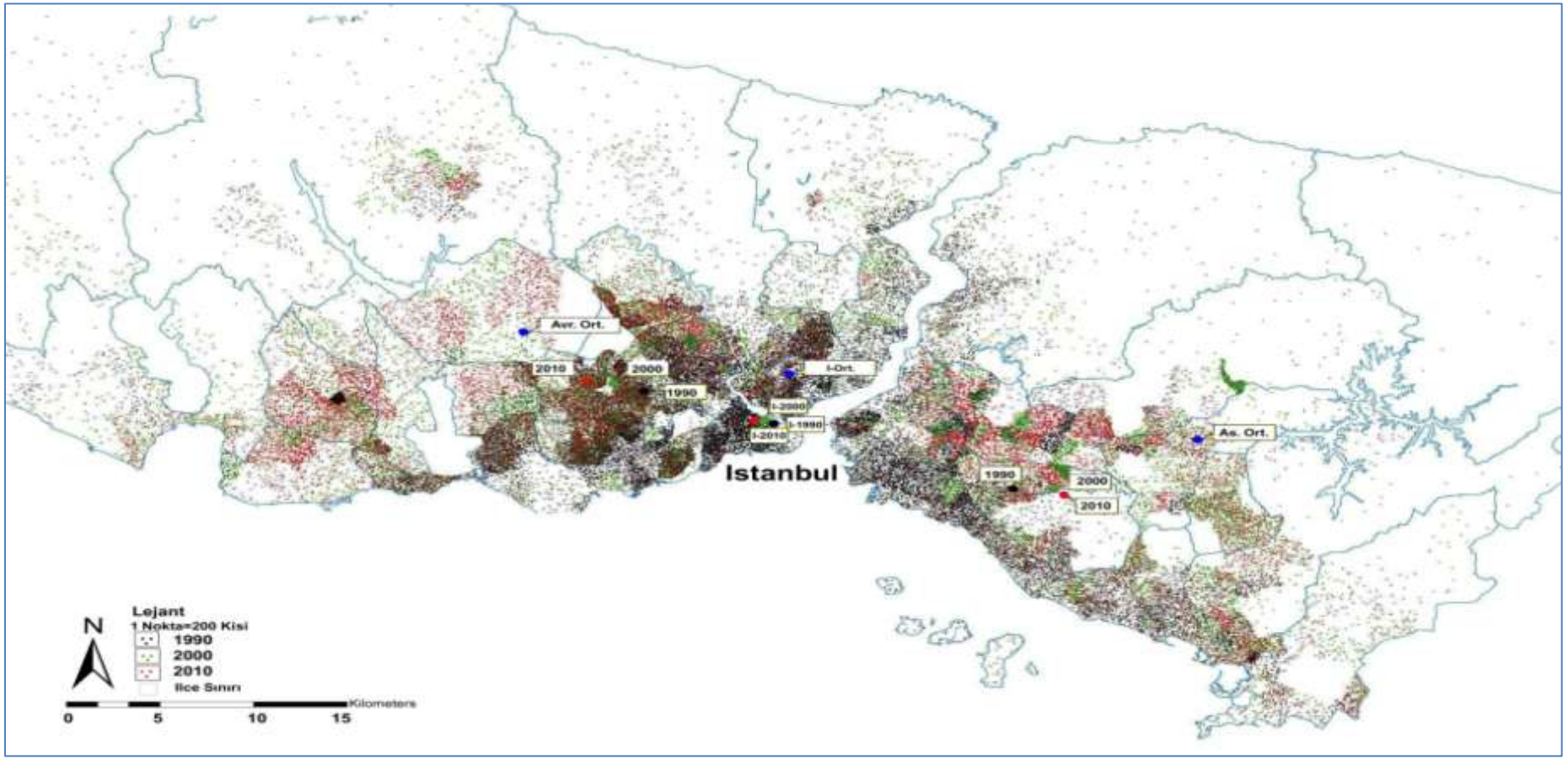

Şekil 5. *İstanbul'un 1990-2000 ve 2010 yılına ait nüfusun yoğunluğu ve nüfusun ağırlık merkezindeki değişim*
Figure 5. *The population density of Istanbul between 1990-2000 and 2010 and the change in population center of gravity*

©2017 IJSSR. All Rights Reserved

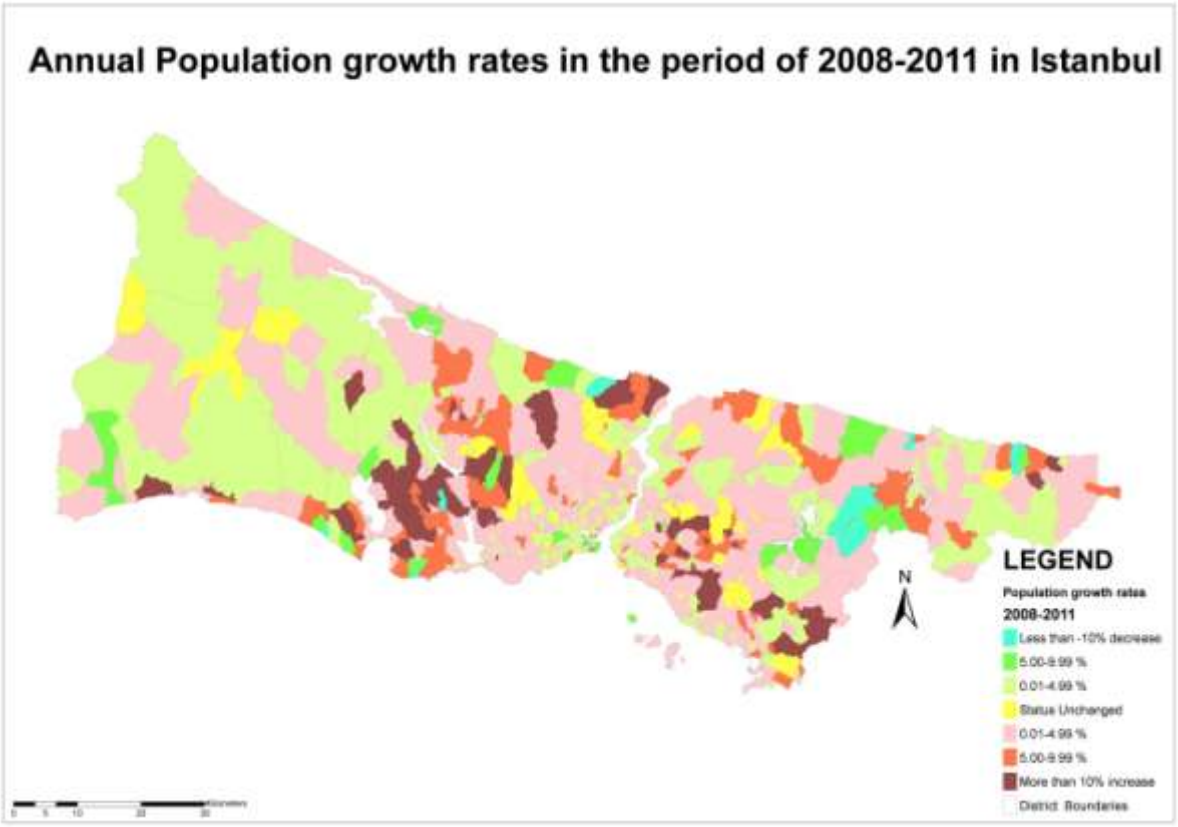

Şekil 6. *İstanbul'da 2008-2011 döneminde yıllık nüfus artış oranları*
Fig. 6. *Annual population growth rates in Istanbul during 2008-2011*

İstanbul'da son 5 yıl içerisinde oransal olarak nüfusu en fazla artan mahalleler ile nüfusun ağırlık merkezindeki kayma arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Arnavutköy'e bağlı Ömerli, Mustafa Kemalpaşa ve Başakşehir'e bağlı toplu konutların inşa edildiği bütün mahalleler hızlı nüfus yığılmasına sahne olmuştur. Ayrıca İstanbul'un dış banliyölerinde de sanayinin desantralizasyonuna bağlı olarak nüfus hızla artmaktadır. Silivri, Esenyurt, Büyükçekmece, Sarıyer, Maltepe ve Ümraniye ilçelerine bağlı bazı mahalleler son beş yılda nüfus patlamasına sahne olmuşlardır(Şekil 6 ve Şekil 7). İstanbul'un eski ilçelerinden sadece Beyoğlu'na bağlı Kemankeş Mustafa Paşa Mahallesi'nde nüfus büyük oranda artmıştır. Bir yerleşmenin nüfusunun artabilmesi için ilave konutlara ihtiyaç olduğu düşünülür ise kısa sürede projeleri tamamlanıp ikamete açılan toplu konut bölgelerindeki yüksek oranlı artışlar doğaldır. Burada Önemli olan husus toplu konutların neden bu bölgelerde yoğunlaşmış olduğudur ki bu çalışmanın asıl amacı olan ağırlık merkezindeki kaymanın ortaya konulması hususundan ayrı olarak ele alınmalıdır.

©2017 IJSSR. All Rights Reserved

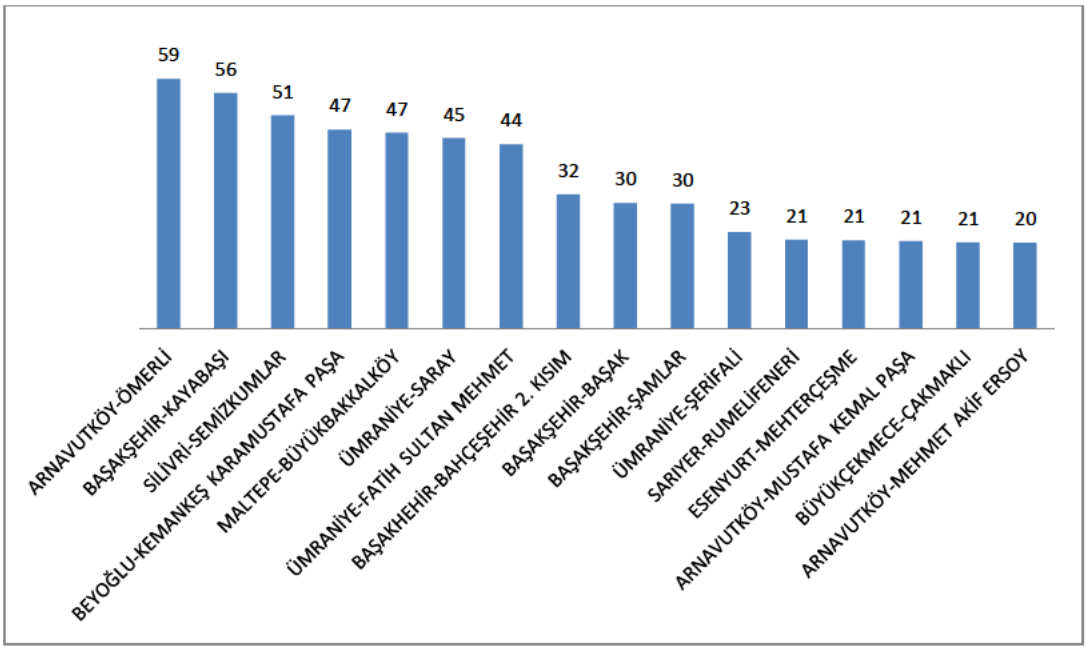

Şekil 7. *İstanbul'da 2008-2011 döneminde en yüksek yıllık ortalama nüfus artışı olan mahalleler(%)*
Fig 7. *The neighborhoods with the highest average annual population growth in the period 2008-2011 in Istanbul (%)*

Sonuç

Sonuç olarak İstanbul'un merkezi alanlarından çevreye doğru yaşanan nüfus hareketi kentin su havzaları ve ormanlık sahalarını tehdit eder duruma gelmiştir. Son dönemlerde Büyükçekmece ve Küçükçekmece Gölleri arasında kalan bölge İstanbul'da nüfus artışının en yoğun olduğu yer olmuştur. Bu kesim kısa sürede milyonlarca insanın yaşam alanı haline gelmiştir. Genel olarak mevcut iki Otoyolun arasında yoğunlaşan nüfus artışı genel olarak kuzeye kaymaktadır. Büyük ölçekli planlamaların (Kanal, 3. Çevre Yolu ve 3. Hava Limanı gibi) etkisiyle şehrin gelişim ekseni doğu-batı yönünden kuzeye kaymıştır. İnşasına başlanan ve şehri kuzeyden çevreleyecek olan üçüncü otoyol ile 2. Otoyolu'un tamamlanmasından sonra yaşanan gelişmelere paralel gelişmeler yaşanacak ve şehir daha da kuzeye kayacaktır. Ormanlık sahalar alınacak önlemler ile korunabilir ise bu durumda şehir kısa sürede Çatalca'nın tarım alanlarına doğru hızla ilerleyecektir. Böylelikle İstanbul'da kırsal alan tamamen ortadan kalkacaktır. Anadolu yakasında ise kuzeyde Ömerli Baraj Gölü Havzası nedeniyle doğuya olan gelişme İstanbul sınırları dışına taşacaktır. Bu yakada nüfusun ağırlık merkezinin güney batıya olan kayması da Ulaşım aksları ve Ömerli Baraj Gölü Havzasının etkisiyledir.

Metropol alan planlamalarını sadece yakın çevresi ile düşünerek yapar isek başarıya ulaşmamız mümkün olmaz. Özellikle bizim gibi ülke içi nüfus hareketliliği devam eden ülkelerde metropollere yönelik baskıyı yeni çekim merkezleri oluşturarak azaltmak mümkündür. Aksi halde metropolün dikey ve yatay yönlü genişlemesi ve bu genişlemenin yarattığı sorunları devam edecektir. İstanbul'da olduğu gibi şehrin yaşam alanları olan ormanları ve su havzaları her gün daha da daralacaktır.

Kaynakça

Hayır, M. (2009). *İstanbul Başakşehir'de Şehirleşme Süreci.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

Hayır, M. (2011). Suburban Industrial Centers in Istanbul. R. Efe, M. Öztürk, & İ. Atalay içinde, *Chapter Twenty Two Natural Environment and Culture in the Mediterranean Region II*, (s. 271-286). UK: Cambridge Scholars Publishing.

Plane, D., Rogerson, A., & Peter, A. (1994). *The Geographical Analysis of Population: With Applications to Planning and Business,* Canada

Sandal, E. K., Karabulut, M., & Mehmet, G. (2003). Türkiye'nin Ağırlıklı Nüfus Merkezleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi* , 13-24.

Sedat, M., & Şahin, L. (2010). *Dünden Bugüne İstanbul'da Ulaşım*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul:

Tellier, L., & Vertefeuille, C. (vol 35, No.1, 1995). Understanding spatial Inertia: Center of Gravity, Population densities, the Weber Problem, and Gravity potential. *Journal of Regional Science* , 155-164.

Terzi, F., & Bölen, F. (2011-2). An analysis of spatial development tendency of Istanbul. J*ournal of Faculty of Architectur,* 35-48.

XU, J.-h., & YUE, W.-z. (2001). Evolvement and Comparative Analysis of the Population Center Gravity and the Economy Gravity Center in Recent Twenty Years in China. *Scientia Geographica Sinica* , 385-389.

Yakar, M. (2011). Nüfus dağılımının mekânsal analizi: Afyonkarahisar ili örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* Cilt:4, Sayı:19.

Atıf için/Please cite as:

Yiğit, A. & Hayır-Kanat, M. (2017). İstanbul Şehrinde Ağırlıklı Nüfus Merkezinin Değişim ve Nedenleri:1990-2010 Dönemi . *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi,* 6 (2), 114-123